

de onbekende God

1. botsing van wereldbeelden Handelingen 17:16-21

27 september 2025
GoedBericht-conferentie in Maarn

16 En terwijl Paulus te Athene op hen wachtte...

tijdens dit verblijf schreef Paulus
1Thessalonika (1Thes.3:1)

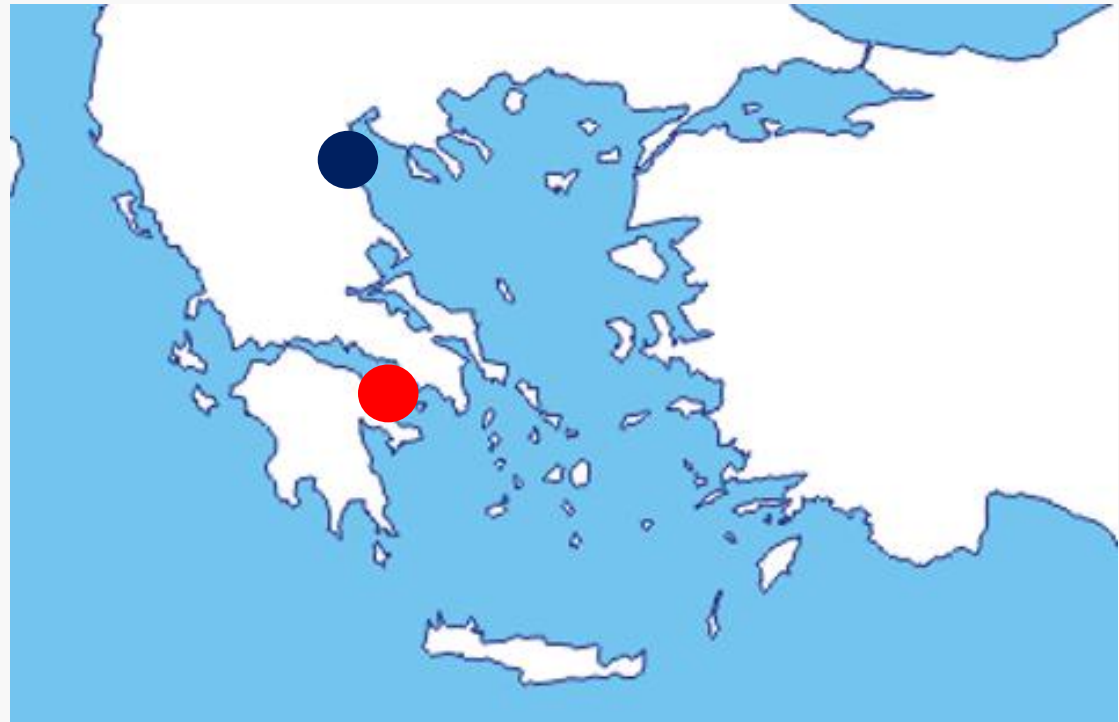
tijd: 50 AD

seculier: Rome vestigt de stad Londen

EN	ΔΕ	ΤΑΙΣ	ΑΘΗΝΑΙΣ	ΕΚΔΕΧΟΜΕΝΟΥ	ΑΥΤΟΥΣ	ΤΟΥ	ΠΑΥΛΟΥ
in	echter	de	Athene	van-wachtende-op~	hen	de	Paulus
te	En	_	Athene	terwijl... ...wachtte	op hen	_	Paulus

16 En terwijl Paulus te Athene op hen wachtte...

nl. op Silas en Timotheüs die vanuit Berea zouden komen

EN ΔΕ	ΤΑΙΣ	ΑΘΗΝΑΙΣ	ΕΚΔΕΧΟΜΕΝΟΥ	ΑΥΤΟΥΣ	ΤΟΥ	ΠΑΥΛΟΥ	
in	echter	de	Athene	van-wachtende-op~	hen	de	Paulus
te	En	_	Athene	terwijl... ..wachtte	op hen	_	Paulus

16 En terwijl Paulus te Athene op hen wachtte, werd zijn geest in hem geprikkeld, toen hij zag, dat de stad zo vol afgodsbeelden was.

4x in het NT. Ook vertaald met

- 'verbittering' (Hand.15:39; 1Kor.13:5)
- 'aanvuren' (Hebr.10:24)

ΠΑΡΩΣΥΝΕΤΟ	ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ	ΑΥΤΟΥ	ΕΝ	ΑΥΤΩ
~(hij)-werd-geprikkeld~	de geest	van-hem	in	hem
werd... ..geprikkeld	_ geest	zijn	in	hem

ΘΕΩΡΟΥΝΤΟΣ	ΚΑΤΕΙΔΩΛΟΝ	ΟΥΣΑΝ	ΤΗΝ	ΠΟΛΙΝ
van-aanschouwende	vol-afgodsbeelden	zijnde	de	stad
toen hij zag	zo vol afgodsbeelden	dat... ..was	de	stad

17 Hij hield *dan* in de synagoge samensprekingen met de Joden en met hen, die God vereerden...

waar ons woord 'dialog' van afgeleid is

- "doorheen spreken"
→ een heen-en-weer gesprek
<=> monoloog
- = argumenteren in gesprek
soms ook debatteren (Hand.19:8,9)

ΔΙΕΛΕΓΕΤΟ

-hij-argumenteerde~

Hij hield... ...samensprekingen

MEN

inderdaad

_

OYN

dan

daarom

EN TH CΥΝΑΓΩΓΗ

in de synagoge

in de synagoge

ΤΟΙΣ ΙΟΥΔΑΙΟΙΣ ΚΑΙ ΤΟΙΣ

met-de Joden

met de Joden

en

en

ΤΟΙΣ

met-degenen

met hen, die

ΣΕΒΟΜΕΝΟΙΣ

vererende~

God vereerden

17 Hij hield *dan* in de synagoge
samenkomsten met de Joden
en met hen, die God vereerden...

lett. de vereerders

13:43,50; 16:14; 17:4,17; 18:7,13

- benaming van niet-Joden die de God van Israël eerde. Niet noodzakelijk proselieten (vergl. Hand.13:43 en 10:2)

ΔΙΕΛΕΓΕΤΟ

-hij-argumenteerde~

Hij hield... ...samenkomsten

MEN

inderdaad

_

OYN

dan

daarom

EN

in

in

TH

de

de

CΥΝΑΓΩΓΗ

synagoge

synagoge

ΤΟΙΣ

met-de Joden

met de Joden

ΙΟΥΔΑΙΟΙΣ

Joden

ΚΑΙ

en

en

ΤΟΙΣ

met-degenen

met hen, die

ΣΕΒΟΜΕΝΟΙΣ

vererende~

God vereerden

17 ... en op de markt dagelijks
met hen, die hij er aantrof.

Gr. AGORA > dagelijks
<=> in de synagoge wekelijks op de sabbat

ΚΑΙ	ΕΝ	ΤΗ	ΑΓΟΡΑ	ΚΑΤΑ	ΠΑΣΑΝ	ΗΜΕΡΑΝ
en	in	de	markt	in-overeenstemming-met	elke	dag
en	op	de	markt	(1/3) dagelijks	(2/3)	(3/3)

ΠΡΟΣ	ΤΟΥΣ	ΠΑΡΑΤΥΓΧΑΝΟΝΤΑΣ
naar-toe	degenen	toevallig-aanwezig-zijnde
met	hen, die	hij er aantrof

17 ... en op de markt dagelijks
met hen, die hij er aantrof.

lett. toevallig-aanwezig-zijnde

ΚΑΙ	ΕΝ	ΤΗ	ΑΓΟΡΑ	ΚΑΤΑ	ΠΑΣΑΝ	ΗΜΕΡΑΝ
en	in	de	markt	in-overeenstemming-met	elke	dag
en	op	de	markt	(1/3) dagelijks	(2/3)	(3/3)

ΠΡΟΣ	ΤΟΥΣ	ΠΑΡΑΤΥΓΧΑΝΟΝΤΑΣ
naar-toe	degenen	toevallig-aanwezig-zijnde
met	hen, die	hij er aantrof

18 En ook enige van de Epikureische en Stoïcijnse *filosofen* twistten met hem...

van de school van Epicures >

ΤΙΝΕΣ ΔΕ	ΚΑΙ ΤΩΝ	ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΩΝ	ΚΑΙ	ΣΤΟΙΚΩΝ	ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ
enigen	echter	ook van-de	Epikuriërs	en	van-Stoïcijnse filosofen
enige	En	ook van de	Epikureïsche	en	Stoïcijnse wijsgeren

ΚΥΝΕΒΑΛΛΟΝ	ΑΥΤΩ
(zij)-overlegden	met-hem
twistten	met hem

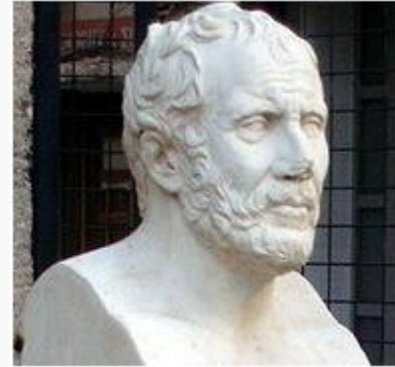
Epicures van Samos

- 341–270 v. Chr.
- agnostisch over het bestaan van goden
- ontkenden een hiernamaals:
de dood is het einde
- beroemde uitspraak van Epicures:
"Zolang wij er zijn, is de dood er niet en
wanneer de dood er is, zijn wij er niet meer."
- het hoogste goed in het leven is rust en genot
(Gr. HEDONE; Tit.3:3), maar geen losbandigheid,
want dat verstoort juist blijvend genot

18 En ook enige van de Epikureische en Stoicijnse filosofen twistten met hem...

van de school van Zeno van Citium
(± 300 v.Chr)

- naam Stoicijnen is ontleend aan de plaats waar Zeno zijn leer onderwees
 - in de zuilengang (= STOA) op de agora van Athene

TINEC	ΔΕ	ΚΑΙ	ΤΩΝ	ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΩΝ	ΚΑΙ	ΣΤΟΙΚΩΝ	ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ
enigen	echter	ook	van-de	Epikuriërs	en	van-Stoicijnse	filosofen
enige	En	ook	van de	Epikureïsche	en	Stoicijnse	wijsgeren

CΥΝΕΒΑΛΛΟΝ	ΑΥΤΩ
-(zij)-overlegden	met-hem
twistten	met hem

Stoïcijnen

- zij benadrukten de rede (LOGOS) die de kosmos doordringt en bestuurt.
- de mens zou de wisselingen van het lot gelijkmoedig ondergaan ('stoïcijns')
- hun kijk was pantheïstisch: God en de natuur vielen in wezen samen
 - => 'het universum' bepaalt het lot...
- de stoïcijnse levenskunst is (evenals die van de Epicureërs) vandaag zeer populair in coaching, zelfhulpboeken en mindfulness

18 En ook enige van de Epikureische en Stoïcijnse *filosofen* twistten met hem...

SV: streden

- lett. overleggen => discussiëren
- niet: Paulus twistte met hen, maar zij met Paulus!

ΤΙΝΕΣ	ΔΕ	ΚΑΙ	ΤΩΝ	ΕΠΙΚΟΥΡΕΙΩΝ	ΚΑΙ	ΣΤΟΙΚΩΝ	ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ
enigen	echter	ook	van-de	Epikuriërs	en	van-Stoïcijnse	filosofen
enige	En	ook	van de	Epikureïsche	en	Stoïcijnse	wijsgeren

ΚΥΝΕΒΑΛΛΟΝ	ΑΥΤΩ
(zij)-overlegden	met-hem
twistten	met hem

18 ... en sommigen zeiden:
 Wat zou die betweter willen beweren?

- Gr. SPERMO LOGOS > graantjepikker
- SV: klapper > klepperen, snateren
 - KJV: idle babbler > babbelaar
 - Telos: naprater
 - CV: rook > roek = soort kraai

ΚΑΙ ΤΙΝΕΣ ΕΛΕΓΟΝ
 en sommigen (zij)-zeiden
 en sommigen zeiden

ΤΙ ΑΝ ΘΕΛΟΙ Ο ΣΠΕΡΜΟΛΟΓΟΣ ΟΥΤΟΣ ΛΕΓΕΙΝ
 wat? ook-maar |moge-hij-willen de praatjesmaker deze |te-zeggen
 Wat _ zou... ..willen _ betweter die beweren

18 ...Maar anderen:
 Hij schijnt een verkondiger
 van vreemde goden te zijn...

lett. DEMONEN

- in de Griekse filosofie de aanduiding van een soort goden (een neutraal begrip)
- in de Helenistische wereld waren demonen niet per se 'boze geesten'

ΔΕ	ΞΕΝΩΝ	ΔΑΙΜΟΝΙΩΝ	ΔΟΚΕΙ	ΚΑΤΑΓΓΕΛΕΥΣ	ΕΙΝΑΙ
echter	van-vreemde	demonen	hij-schijnt	aankondiger	-te-zijn
Maar	van vreemde	goden	Hij schijnt	een verkondiger	te zijn

ΟΤΙ	ΤΟΝ	ΙΗΣΟΥΣ	ΚΑΙ	ΤΗΝ	ΑΝΑΤΤΑΧΗΝ	ΕΥΗΓΓΕΛΙΖΕΤΟ
dat	de	Jezus	en	de	opstanding	hij-bracht-het-goede-bericht~
want	van	Jezus	en	van de	opstanding	hij bracht het evangelie

18 ... want hij *evangeliseerde*
Jezus en de *Anastasis* (=opstanding).

de Atheners hoorden Paulus over 'Jezus' en 'Anastasis' en meenden (!) daarin de naam van een godin te horen...

- duidelijk is wel: de opgestane Jezus was de essentie van Paulus' evangelie! (1Kor.15:14)

ΔΕ	ΞΕΝΩΝ	ΔΑΙΜΟΝΙΩΝ	ΔΟΚΕΙ	ΚΑΤΑΓΓΕΛΕΥΣ	ΕΙΝΑΙ
echter	van-vreemde	demonen	hij-schijnt	aankondiger	-te-zijn
Maar	van vreemde	goden	Hij schijnt	een verkondiger	te zijn

ΟΤΙ	ΤΟΝ	ΙΗΣΟΥΣ	ΚΑΙ	ΤΗΝ	ΑΝΑΤΑΞΙΝ	ΕΥΗΓΓΕΛΙΖΕΤΟ
dat	de	Jezus	en	de	opstanding	-hij-bracht-het-goede-bericht~
want	van	Jezus	en	van de	opstanding	hij bracht het evangelie

19 En zij namen hem mede en brachten hem *op* de Areopagus en zeiden...

lett. Ares heuvel

- Ares = Griekse oorlogsgod
Lat.: Mars > Mars Hill
- plaats van rechtspraak en beraad

ΕΠΙΛΑΒΟΜΕΝΟΙ	ΤΕ	ΑΥΤΟΥ	ΕΠΙ	ΤΟΝ	ΑΡΕΙΟΝ	ΠΑΓΟΝ
vast-pakkende~	bovendien	hem	op	de	Areo	pagus
zij namen... ..mede	En	hem	naar	de	(1/2) Areopagus	(2/2)

ΗΓΑΓΟΝ	ΛΕΓΟΝΤΕΣ
-zij-leidden	zeggende
en brachten hem	en zeiden

19 ... Zouden wij ook *kunnen* vernemen, wat dit voor een nieuwe leer is, waarvan gij spreekt?

d.w.z. nieuw voor de Atheners - maar in werkelijkheid het aloude woord van God

ΔΥΝΑΜΕΘΑ	ΓΝΩΝΑΙ	ΤΙς	Η	ΚΑΙΝΗ	ΑΥΤΗ
wij-kunnen~	-weten	wat?	het	nieuwe	dit
Zouden wij ook mogen	vernemen	wat... ..is	voor	nieuwe	dit

Η	ΥΠΟ	ΟΟΥ	ΛΑΛΟΥΜΕΝΗ	ΔΙΔΑΧΗ
het	onder	jou	gesproken-wordende~	onderwijs
_	waarvan	gij	spreekt	een... ..leer

20 Want gij brengt ons
enige vreemde dingen ten gehore;
 wij wensten dan wel te weten, wat dit zeggen wil.

*men is nieuwsgierig (:21), maar men wil
 mogelijk ook toetsen of deze "vreemde dingen"
 in strijd zijn met de wetten van de stad
 (verbod op het invoeren van nieuwe goden)*

ΞΕΝΙΖΟΝΤΑ	ΓΑΡ	ΤΙΝΑ	ΕΙΣΦΕΡΕΙΣ	ΕΙΣ	ΤΑΣ	ΑΚΟΑΣ	ΗΜΩΝ
<i>bevreemdende-dingen</i>	want	enige	<i>!jij-brengt-binnen</i>	tot-in	de	<i>gehoorgangen</i>	van-ons
vreemde dingen	Want	enige	gij brengt	ten	_	gehore	ons

ΒΟΥΛΟΜΕΘΑ	ΟΥΝ	ΓΝΩΝΑΙ	ΤΙΝΑ	ΘΕΛΕΙ	ΤΑΥΤΑ	ΕΙΝΑΙ
<i>!wij-besluiten</i>	dan	<i>-te-weten</i>	wat?	<i>!(het)-wil</i>	<i>deze-dingen</i>	<i>-te-zijn</i>
wij wensten	dan wel	te weten	wat	wil	dit	zeggen

21 Alle Atheners nu en de vreemdelingen,
die zich daar ophielden...

sommigen hebben Athene in verband
gebracht met A-THÊNA

- = niet-geplaatst > instabiel, wankelend
- in deze betekenis is de naam Athene
illustratief voor alle menselijke filosofie

ΑΘΗΝΑΙΟΙ	ΔΕ	ΠΑΝΤΕΣ	ΚΑΙ	ΟΙ	ΕΠΙΔΗΜΟΥΝΤΕΣ	ΞΕΝΟΙ
Atheners	echter	alle	en	de	londer-het-volk-verblijvende	vreemdelingen
Atheners	nu	Alle	en	de	die zich daar ophielden	vreemdelingen

21 ... hadden voor niets anders tijd over dan om iets nieuws te zeggen of te horen.

lett. vergrotende trap: nieuwiers

- *het nieuws kenden ze al: ze wilden de laatste trend (sensatiebelust)*
- *het ging hen niet om wijsheid, maar om de consumptie van nieuwtjes*

ΕΙΣ ΟΥΔΕΝ ΕΤΕΡΟΝ ΗΥΚΑΙΡΟΥΝ
 tot-in niets anders⁵ zij-hadden-een-goede-gelegenheid
 voor niets anders hadden... ...tijd over

Η ΛΕΓΕΙΝ ΤΙ Η ΑΚΟΥΕΙΝ ΤΙ ΚΑΙΝΟΤΕΡΟΝ
 dan om-te-zeggen iets of te-horen iets nieuwiers
 dan om... ...te zeggen _ of te horen iets nieuws

cliffhanger...

wat gaat Paulus zeggen?